

Feladatrendszeres oktatás az általános iskola részben összevont alsótagozatos osztályaiban

Az általános iskolák részben összevont alsó tagozatos osztályaiban folyó oktatást ma még túlnyomóan a közvetlen és az önálló órák hagyományos formái „uralják”. Ezeknek a szervezeti formáknak – bármennyire előnyösek is –, több fogyatékosságuk van. A hagyományosan szervezett közvetlen és önálló foglalkozások segítségével a legjobb akarat mellett sem tudjuk minden tanuló tevékeny bekapcsolódását biztosítani az oktató-nevelő munka folyamatába, a megjelölt feladatok intenzív megoldásába.

A közvetlen órákon kérdéseinkre többnyire csak egy-egy tanuló válaszol, a többiek pedig egyszerűen tudomásul veszik, jobb esetben megjegyzik a helyes feleletet. Külön probléma az is, hogy a hagyományos oktatásban megtévesztően takarják az aktív, állandóan jelentkező tanulók a tétlenkedő, visszahúzódozó, passzív gyerekeket. Az óráinkon igyekszünk ugyan a tanulók figyelmének külső jegyeiből is megállapítani, hogy együtt haladnak-e velünk a feladatok megoldásában, de e foglalkozási formák mellett lehetetlen az együtt gondolkodásnak és megértés szintjének minden tanulóra kiterjedő ellenőrzését megvalósítanunk. A tanulók nem tudják a jót azonnal megerősíteni és a rosszat sem képesek kétsédelem nélkül kijavítani. A megértésbeli pontatlanságok, hiányosságok több-kevesebb tanulónál csak később derülnek ki. A hagyományos oktatással tehát nincs lehetőség az oktatás hatékonyságának további megfelelő növelésére, a tanulmányozott anyag rendezett, lényeglátó „elsajátítására”. A tanulók egyéni tulajdonságainak és érdeklődésének optimálisabb „fejlesztésére”.

Oktatásunknak eme hiányosságai nagymértékben csökkenthetők, eredményei fokozhatók a feladatrendszeres oktatással. A feladatrendszeres oktatás a tananyag lényegét, rendszerét és feldolgozás módszerét kívánja elsősorban a tanulókkal „elsajátíttatni”. A változatos, rajzos, érdekes feladatrendszerek növelik a tanulók munkakedvét, így az értelmi, érzelmi, akarat, pszichikus funkciókat is egyaránt foglalkoztatják, fejlesztik. A feladatrendszeres oktatás azért képvisel nagy társadalmi értéket, mert a fejlettebb agyi struktúrák az egész gondolkodás színvonalát, eredményességét emelik és a transzfer révén új és más feladatokban is éreztetik hatékonyságukat. Feladatrendszereink segédeszközök, melyekkel tehetségüknek mértéke szerint bővítjük a kitűzött célok érdekében tanulóink ismeretszerzését, készségének, képességének kifejlődését. A nevelő sem lesz kevesebb a feladatrendszeres oktatás alkalmazásával, bátran mondhatjuk, hogy több lesz, mert a megnövekedett eredményekben benne érzi alkotó munkáját.

Az általános iskola részben összevont alsó tagozatos osztályaiban tartott feladatrendszeres órákon az úgynevezett önálló foglalkozásra kijelölt osztály tanulói számára a tanító az óra bevezető részében ismereteti a feladatok megoldására vonatkozó alapvető utasításokat, s a munka megkezdése után a feladatlap informáló kérdései, utasításai adják a közvetett segítséget, eligazítást. A tanító a továbbiakban a közvetlen foglalkozásokra kijelölt tanulók feladatrendszeres munkáját irányítja. Irányítja a munka megkezdését, majd fokozottabban figyelemmel kíséri a feladatok megoldásában való előrehaladást. A feladatlapok kiosztásakor nem szükséges megbeszélni a

feladatok megoldását, inkább fel kell hívni a tanulók figyelmét a feladatok áapos, többszöri elolvasására. Természetesen, ha olyan feladatformával, vagy jelölési móddal kell a feladatlapon dolgozniuk, amelyhez hasonló még nem oldottak meg, akkor egy másik, hasonló feladaton tisztázzuk annak helyes megoldását. A feladatrendszeres óra további menetében mód nyílik arra is, hogy a rászoruló gyermekek munkájához nagyobb támogatást, segítséget adjunk. Részeredményeknél az osztállyal közösen végezhetjük az általánosítást, a következtetés levonását, a munka előrehaladásának részértékelését, az ellenőrzést stb. Tudjuk, hogy a feladatrendszeres oktatás csak egy eszköz a lehetséges sokféle megoldás közül. A részletesen tervezett feladatrendszeres munka azonban a tanulókat állandó tevékenységre ösztönzi; a feladatrendszerekkel való foglalkozás révén megtanulják, hogy írásos utasítások alapján, huzamosabb ideig egyéni erőfeszítéssel oldjanak meg feladatokat. A feladatrendszeres oktatással olyan jártasságokra tesznek szert már az alsó tagozaton, amelyek által alkalmassá válnak – a nevelők segítő és utasító közbeavatkozása nélkül is – az önálló ismeretszerzésre, ami tulajdonképpen fontos célunk.

A feladatrendszeres oktatás bevezetése nem történhet egyik napról a másikra. Rendszeres bevezetése úgynevezett előgyakorlatok végzését teszi szükségessé, ahol a nevelők és a tanulók megfelelő gyakorlatra tesznek szert. Meg kell ismertetni a feladatlapok használatát, a feladatlapokkal való tanulás módját. Figyelmeztetni kell a jobbakat a gyorsabb előrehaladás lehetőségére, a nehezebben dolgozókat pedig ösztönözni kell minden feladat megoldására. Rá kell mutatni arra is, hogy minden egyes lépés helyességét egyénileg, vagy közösen ellenőrizni lehet, illetve fogjuk. Közöljük a tanulókkal, hogy az ajánlott feladatok megoldását, amelyeket „ha van idő” stb. jelöléssel látunk el és általában a feladatrendszerek végén ismertetjük, csak a jobb eredményt elérni akaróknak, a gyorsabban dolgozóknak javasoljuk.

A feladatrendszeres oktatás hasznos és nélkülözhetetlen segédeszköz, melynek számtalan előnye és értéke közül az egyik éppen átmeneti jellegéből fakad; jelenlegi lehetőségeink között is hatékonyan fokozza oktató-nevelő munkánk eredményességét.

Feladatrendszereinket, az oktatási folyamat két nagy komplex fázisát – ismeretszerzést és alkalmazást – figyelembe véve szerkeszthetjük. Egy feladatrendszeres téma feldolgozási menetét jelöléssel így írhatjuk le:

$$[Te - I_{1.2.3...n} N - A_{1.2.3...n} N - Tu] \rightarrow [Új téma]$$

Te = Az előzetes tudásszint felmérése.

Tu = Az utólagos tudásszint vizsgálata, ellenőrzéssel és osztályozással.

$I_{1.2.3...n} N$ = Az ismeretszerzést szolgáló 1.2.3...n formájú (tartalom, logika és fejlettségi szint szerint összeállított) feladatrendszer a nevelő (N) irányításával.

$A_{1.2.3...n} N$ = Az elsajátított ismeret alkalmazását szolgáló (1.2.3...n formájú) feladatrendszerek a nevelő (N) vezetésével.

Felvetődhet a kérdés, szabad-e új ismeretszerzésre feladatlapot alkalmazni az alsótagozatos osztályokban. Az útmutató, az általános iskolák összevont osztályú tanulócsoportjaiban tanító nevelők számára kiadott kézikönyv mindkét (1.-3. és 2.-4.) osztályban közvetlen és önálló órákat tervez, ahol általában a közvetlen órákra új ismeretszerzést, az önálló órákra pedig alkalmazást ütemez, de az önálló órákon is szerepel új ismeretanyag, melynek feldolgozásához több-kevesebb javaslatot ad. A feladatrendszeres oktatás a több-kevesebb javaslat felvetésénél nem áll meg. A feldolgozott témákat az óraszámoknak megfelelően olyan szakaszokra, feladatsorozatokra bontjuk, hogy a bennük foglalt ismeret minél könnyebben el-

sajátítható legyen. Az új ismeret feldolgozását tartalmazó feladatrendszereink a didaktikai feladatoknak megfelelően információkat, ismereteket közölnek, kérdéseket tesznek fel, meghatározott tevékenységet követelnek minden egyes tanuló-tól. Gyakorlatilag ugyan nem fordul elő, hogy programjaink egyetlen oktatási funkciót látnának el, de az oktatási folyamat korszerű értelmezése alapján a feladatlapok uralkodó, fő funkciójától – az ismeretszerzéstől és alkalmazástól – függően feladatrendszereinket két nagy csoportra osztjuk; ismeretszerzést, illetve alkalmazást szolgáló feladatrendszeres programokra.

A) A következőkben a feldolgozott témákból ismertetünk néhány ismeretszerzést szolgáló feladatrendszeres programot:

1. osztály

OLVASÁS

Téma: Gyurka édesapja

1. Olvasd el figyelmesen az első bekezdést, aztán válaszolj egy szóval a második kérdésre!
2. Hova mentek az első osztályosok? Írd le!

---

3. A második bekezdés elolvasásakor figyeld meg, merre sétáltak a gyerekek! Írd le a hiányos mondatba!

A felé

4. Olvasd el a harmadik bekezdést! Figyeld meg, kinek a fényképe volt a gyár bejáratánál!
5. A negyedik bekezdés elolvasásakor figyeld meg, ki köszöntötte a kirándulókat! Írd le!

---

6. Olvasd el az ötödik bekezdést! Figyeld meg, hogy mit készítenek a gyárban!
7. Te milyen konzervet ismersz? Rajzold le és írd alá a nevét!

---

8. Az utolsó fejezetből megtudod, hogyan fejeződött be a kirándulás. Olvasd el!
 9. A felsorolt nevek közül húzd alá az olvasmányban szereplőket!

Gyurka
Sanyi

Tanító néni
Pista

Balog Jóska
Tanító bácsi

Kovács bácsi
Láci

10. Olvasd el figyelmesen az olvasmányt elejétől végig, s ellenőrizd, hogy jól húztad-e alá a szereplők nevét!
 11. A te édesapád hol dolgozik?
Írd le!

12. Ha nem tudtál az előző feladatra válaszolni, otthon kérdezd meg és jegyezd fel a füzetedbe!
 13. Pótold a hiányzó szavakat az olvasmány harmadik bekezdése alapján!

Gyurka

kiáló munkás

A

dolgozik

14. Írd le az olvasmány alatt levő írott betűs mondatot!

II. osztály

SZÁMTAN

Téma: A négyes szorzótábla

1. Számláld meg a nyuszikat! Írd a keretbe, hogy mennyi!

=

2. Kettesével gyorsabb a számlálás! Így is számold meg!

=

3. Négyesével még gyorsabban meg tudod számolni!

=

4. Mit mond a kép? Írd alá összeadással és szorzással!

+

-

=	
=	

+

=	
=	

5. Írd fel az alábbi összeadásokat szorzással!

$$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = .$$

$$2 + 2 + 2 = .$$

$$3 + 3 + 3 + 3 = .$$

$$4 + 4 + 4 + 4 + 4 = .$$

6. Írd fel az alábbi szorzásokat összeadással!

$$3 \cdot 2 =$$

$$5 \cdot 3 =$$

$$2 \cdot 4 =$$

$$4 \cdot 3 =$$

$$6 \cdot 4 =$$

7. Állítsd össze a négyes szorzótáblát!

$$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 10 \cdot 4 = 40$$

$$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 9 \cdot 4 = 36 \text{ stb.}$$

8. Az ismert szorzásokat a fenti feladatban írd át színessel!

9. Ha egy sorban négyen kerékpároznak, mennyien vannak három sorban?

10. A fenti szöveges feladathoz hasonlót szerkeszthetsz, ha van időd. Le is rajzolhatod!

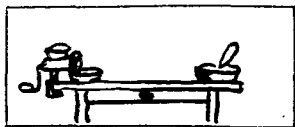
III. osztály

OLVASÁS

Téma: Meglepetés

1. Olvasd el figyelmesen a Meglepetés című olvasmányt! Figyeld meg, hogy miért kapta az olvasmány ezt a címet!
2. Olvasd el az olvasmány első 19 sorát! Figyeld meg, hogyan vett részt Laci és Jutka a születésnap ünnepség előkészítésében!

3. Írásban felelj a fenti kérdésre. A válaszban segít a sorok elé rajzolt kép és írt szó.

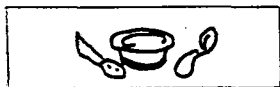
segítették

4. Olvasd el az olvasmány következő 23 sorát! Figyeld meg, mivel lepték meg édesapjukat születésnapján!
5. Az előző feladat kérdésére írd le a válaszod a sorok elé írt szó és kép segítségével!

ajándékkal

6. Nagy örömet jelentett még édesapjuknak a gyermekek egyéb figyelmessége is. Az alábbi képek segítségével megfejtethed a gyermekek figyelmességét. Írd a kép alá!

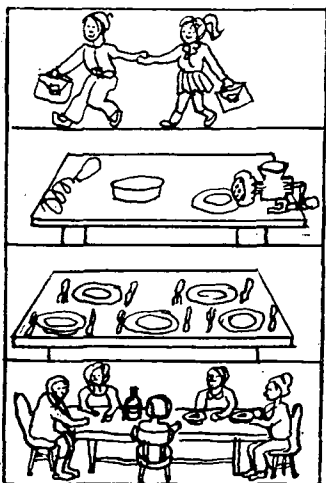
7. Jó volt a válaszod, ha a megterített asztalra, az ünneplő ruhára és a megírt leckére gondoltál.
8. Olvasd el az olvasmány következő 10 sorát! Figyeld meg, mi történt, amikor a gyárból megérkezett az édesapa!
9. Írd le a nyolcadik feladatra adott választ! A sorok elé írt szavak segítenek!
- felköszöntötték

születésnap

10. A következő három sort elolvasva találd ki, hogy miért könnyezett a nagymama! Írd le a választ!

11. Jól válaszoltál, ha azt írtad – vagy ehhez hasonlót –, hogy örült a kis család boldogságának.
12. Kik a család tagjai? Írd le!
13. A tizenkettedik feladatra adott feleleted ellenőrizni tudod az olvasmány utolsó három sorának elolvasásával!

14. Az alábbi rajzok segítségével mondd el az elbeszélés tartalmát, majd egy-egy mondattal csak címet adj a rajzoknak!

---

15. Tartsd számon te is szüleid és testvéreid születésnapját!
Írd le, ki mikor született!

---

16. Ha nem tudtad az előző feladatot elkészíteni, kérdezd meg otthon és jegyezd le!
17. Milyen családi ünnepeket ismersz még? Érdeklődj és ezt is jegyezd meg!
18. Te hogyan szoktad köszönteni szüleidet? Válaszolj rajzzal!

IV. osztály

SZÁMTAN

Téma: A szorzóban 0 van

- Hogyan végezzük el a szorzást, ha a szorzóban 0 van? Megtalálod a tankönyv 113. oldalán! Olvasd el többször figyelmesen!
- Írd le a tankönyv alapján a rövidebb szorzás menetét!
- Gyakorold a szorzást, ha a szorzóban 0 van! A helyes megoldást húzd alá!

a)	$\underline{493} \cdot 205$	98 456	9 318
		101 065	100 347
b)	$\underline{654} \cdot 509$	331 842	50 643
		332 886	306 980

- Milyen összeget kapnál, ha 427-et 304-szer összeadnád?
151 200   160 434
162 298   129 808
- Az egyik tényező 15, a másik hatszor annyi. Mekkora a szorzat?
2400   1350
1705   2640

6. A gépirónő 241 betűt üt le 1 perc alatt. Két és fél órát gépel egyfolytában. Hány betűt üt le?

35 500

22 674

36 150

9 867

7. Írd le a tegnapi napod időbeosztását és azzal számold, önálló feladatokat szerkesztve!

B) A mindennapos iskolai munka azt mutatja, hogy az ismeretszerzés csupán egyik fő fázisa az oktatásnak, még abban az esetben is, ha benne az alkalmazások arányát jelentősen növeljük. Az oktatási folyamat korszerű értelmezésével különleges hangsúlyt kap az alkalmazás komplex fázisa. Az alkalmazásnak, mint az oktatási folyamat nagy jelentőségű szerkezeti elemének azon a közismert funkcióján túl, mely a szükséges jártasságok és készségek kimunkálására irányul, igyekszünk növelni az olyan irányú funkcióját is, mely az ismeretek rögzítését, rendszerezését, az elsajátítás ellenőrzését és alkotó felhasználását a jelenleginél magasabb szinten teszi megvalósíthatóvá. Fő törekvésünk e fázis feladatrendszeres szerkezeti megoldásainál is az, mint az ismeretszerzésnél, hogy hozzásegítsük a tanulókat – az életkori sajátosságokat figyelembe véve – az alkotó munka elemi megoldásához, s az ebből származó sikerélményhez.

Az alkalmazást szolgáló feladatrendszeres programjainkból is ismertetünk néhányat:

1. osztály

OLVASÁS-ÍRÁS

Téma: A kisbetűk harmadik csoportjának írása: c, o, ö, ő betűk kapcsolása.

1. Írd le a nyomtatott kisbetűk alá az írott betűformákat!

c o ó ö ő cc oo öö

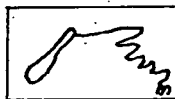
2. Húzd alá a rajzok nevét!

nyúl
cica
olló

dob
virág
szék

fa
ostor
fiú

gép
ember
óra

3. Írd le az előző feladatban aláhúzott szavakat!

---

4. Írd le az alábbi szavakat! Vigyázz a kapcsolásukra!

öt, önt, ott, öröt, olló,

5. Olvass!

Rajzolj!

Írj!

hajó

torta

6. Zárósorként összekapcsolva írd két-két o betűt!

II. osztály

NYELVTAN

Téma: Hosszú kétjegyű mássalhangzók elválasztása.

1. Olvasd el figyelmesen az alábbi tanult szabályt!

A hosszú kétjegyű mássalhangzó elválasztásakor két rövid mássalhangzót írunk.

2. A fenti szabályt figyelembe véve válaszd el a következő szavakat!

ősszel

ronggyal

3. Írd le betűrendben, aztán elválasztva a következő szavakat!

öccse, annyi, pottyán

Betűrendben:

Elválasztva:

4. Szótagszám szerint csoportosítsd a következő szavakat!

könny, köténnyel, fütty, összetörte, osztállyal, kalapáccsal

egytagú:

kéttagú:

háromtagú:

négyszótagú:

5. Írd le a következő hosszú mássalhangzós szavakat két oszlopba, a példaszavak mintájára! inni, hosszú, éjjel, gallyak, fillér

Pl.: reg - gel

asz - szony

6. Mi ez? Ha nem bántod zöld, ha felvágod piros? Írd le szótagolva!

7. Alkoss 'a fenti találókérdés megfejtésével egy mondatot! Írd le!

8. A fenti mondat hány szóból áll?
Hány szótagra bontható?
Hány betű van benne?

III. osztály

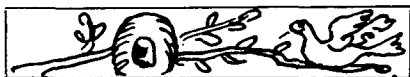
OLVASÁS

Téma: A cinegefészek

1. Olvasd el figyelmesen, néma olvasással „A cinegefészek” című olvasmányt!
2. Egy szóval felelj írásban a következő kérdésre! Mire vágott a kis Móra Ferkó?

3. Írd le egy mondatnál, miért nem valósult meg a Ferkó terve?

4. Tanuld meg könyv nélkül az olvasmány utolsó bekezdését! Az írásjeleket figyelembe véve, pontosan, többször olvasd el!
5. Próbáld az utolsó bekezdést elmondani az alábbi képek és a képek alá írt szavak segítségével!

hazaérkezett

kifosztott fészek

szívszaggató sírás

egyszer lett volna
sarkantyús csizmám

6. Hogyan végződhetett volna a történet, ha a kisfiú nem töri össze a tojásokat? Írd le egy-két mondatral! A válaszhoz felhasználhatod a sorok elé írt szavakat!
 sok, alma, körte, _____
 öröm, sarkantyús _____
 csizma _____
7. Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatot! Rajzolj képet is róla!
- A madár szereti fiait,
 félti, gondozza, eteti
 őket.
-
8. Télen hogyan törődünk a cinegével? Ha van időd, rajzold le itt, ha nincs, akkor otthon!

IV. osztály

NYELVTAN

Téma: A tö- és sorszámnevek alkalmazása.

1. Csoportosítsd a következő számneveket! Mindegyiket írd a megfelelő helyre!
 hatvannégy, századik, ezerhúsz, első, milliomodik, kétezer-tizenöt

Töszámnevek	Sorszámnevek:
_____	_____
_____	_____

2. Alakítsd a töszámneveket sorszámnevekké!
 negyven, tizenegy _____
3. A következő szövegben húzd alá pirossal a töszámneveket és kézzel a sorszámneveket!
 Hazánk tizenkilenc megyéje közül a lakosok számát tekintve Borsod-Abaúj-Zemplén megye a második. Lakóinak a száma hétszáznyolcvanezer. Az első Pest megye, nyolcszázhetven ezer lakossal.
4. Írd le betűkkel!   120 _____
                                      120. _____
5. Helyezd mondatba a huszonhat és a huszonhatodik számneveket!
 _____
6. Írj három összefüggő mondatot, amiben számnév van!
 _____
 _____

A feladatrendszeres órát a nevelő vezeti: utasításokat ad, segíti a lassabban haladókat, ellenőrzi és értékeli a megoldásokat, javítja a tipikus és gyakori hibákat stb. Ebben a munkában azonban támaszkodik a feladatrendszeres programokra, és ahol csak lehet, biztosítja a tanulók önálló feladatmegoldását. A feladatrendszeres oktatás folyamán tanulóink nemcsak kisegítő kérdéseket, kartonokat, borítékokat használnak fel, hanem a nevelőhöz fordulnak segítségért. Ez a segítségkérés a feladatrendszeres programozás előzetes kipróbálásakor, az úgynevezett előgyakorlatok alkalmazásakor gyakran meg is történik. Később a tanulók megszokják a feladatrendszeres munkaformát, ritkábbak lesznek a kérdések, mert meggyőződnek róla,

hogyan a nehézségeket maguk legyőzik, a problémákat meg tudják oldani, s csak abban az esetben fordulnak tanítójukhoz, ha egyáltalán nem boldogulnak. A pedagógus szakértelme és hajlékony, emberi gondolkodása ugyanis – minden nyomtatott, vagy gépi programnál rugalmasabban – képes a tanulók újszerű válaszhöz, vagy váratlan nehézségeihez igazodni. A tanulók érdeklődése, illetve kérdése teljesen soha nem szűnik meg a feladatrendszeres óráinkon. Az új ismeretet feldolgozó feladatrendszeres programoknál, ahol az előrehaladást gondolkodtató kérdésekre adott válaszok útján kívánjuk elérni, ez így természetes és kívánatos is. Nagy öröm az egy tanítónak, ha kérdeznak a tanítványai. A hagyományos módon vezetett órákon hiányzik a tanulók kérdése, vagy nagyon ritka. A tanulói kérdésekre adott válaszon túl, állandóan figyelni kell a nevelőnek tanítványai előrehaladását. A minőségi ellenőrzést nagyrésztben otthon végzi a tanító, amikor minden egyes tanuló feladatlapját mind minőségileg, mind mennyiségileg értékeli.

A hatékony oktatáshoz az alsó tagozatban feltétlenül szükséges a közös munka pszichológiai és pedagógiai előnyeinek biztosítása és kiaknázása. Ezt osztály-, vagy csoport keretben a pedagógus vezetésével valósítjuk meg. A gyakorlatban úgy végezzük, hogy a nehezebb, alkotóbb gondolkodást kívánó feladatrendszereknél minden logikai egység után a tanulók válaszait, visszajelzéseit a nevelő és a tanuló-kollektíva együtt értékeli. Ezen kívül még a nevelő és a tanulók közös cselekvései – megfigyelések, kísérletek, rajzok stb. – és közös megvitatásai, megbeszélései is fokozzák a feladatrendszeres oktatás pedagógiai-pszichológiai hatását.

DR. PÁSZTOR EMIL

Eger, Ho Si Minh Tanárképző Főiskola

„Ha élet zengi be az iskolát”

(Az anyanyelvi és irodalmi nevelésről)

Az utóbbi években alkalmam volt, hogy tapasztalatokat szerezzek több vidéki gimnázium egy-egy osztályának magyar érettségi dolgozatairól. Tanulásaik összefoglalása meg is jelent két cikkemben. Az egyikben egy városi, humán érdeklődésű osztály dolgozataival foglalkoztam (Érettségi dolgozatok és tanulságok. Magyar-tanítás, 1966: 241–247), a másikban egy nagyközség egyik érettségiző osztályának dolgozatairól írtam (Egy falusi gimnáziumi reál osztály magyar érettségi dolgozatainak hibái és az irodalmi és nyelvi nevelés. Magyar Pedagógia, 1967: 34–35). Persze az érettségi dolgozatok nemcsak a középiskola; hanem az általános iskola számára is igen sok tanulással szolgálhatnak, hiszen a középiskola előtt nyolc éven át az általános iskolában folyik az anyanyelvi és irodalmi nevelés.

A dolgozatok tipikusan mutatják magyar nyelv- és irodalomtanításunk minden gondját-baját, összes „fehér foltjait”. Olyasmire is figyelmeztetnek, amiről – sajnos – nagyon kevés szó esik, például hogy mennyire fontos a tanári „aprómunka”. Óráról órára sok apróságoknak tetsző dolgot is meg kell figyeltetnünk tanulóinkkal, számos apró nyelvi probléma is megköveteli állandó nyelvi „készletünket”.

Gondolunk-e eleget arra, hogy a helyesírás, sőt a helyes fogalmazás is nagy részben nevelési feladatokat állít a pedagógusok elé? Ha nem neveljük minden